

EXEMPLE DE BUNE PRACTICI ÎN EDUCAȚIA INCLUZIVĂ

COPIII CU ADHD

**PROF. ÎNV. PREȘC. DEAC MONICA
GRĂDINIȚA CU P.P. POIENIȚA, CLUJ-NAPOCA**

Majoritatea specialiștilor au acceptat deficitul de atenție însoțit de tulburare hiperkinetică (ADHD) ca pe o afecțiune care apare în copilărie. Întâlnim frecvent cazuri în care ADHD face ca unii copii cu un coeficient de inteligență la nivel mediu sau peste mediu și cu o bună educație oferită de părinți, să aibă comportamente indezirabile și să întâmpine dificultăți de integrare și socializare la grădiniță.

Unii preșcolari sunt categorisiți în mod eronat ca fiind „hiperactivi”. Există posibilitatea ca ei să nu aibă nicio problemă, cu excepția unei „agitații” și a lipsei simțului practic, care sunt normale la aceasta vârstă. Cei mai mulți părinți descoperă că copilul lor cu ADHD are o dezvoltare mai lentă față de alți copii în jurul vârstei de trei ani. La aceasta vârstă comportamentele care pun semne de întrebare cadrelor didactice și părinților sunt: toleranța redusă la frustrare, izbucniri imprevizibile, manifestări agresive față de ceilalți copii.

Integrarea este un proces de includere în grădinițele de masă, la activitățile educative formale și non-formale, a acestor copii. Grădinița, este considerată ca fiind a doua instanță de socializare a copilului (familia fiind considerată prima instanță de socializare), iar integrarea acestuia reprezintă o particularizare a procesului de integrare socială a acestei categorii de copii, proces care are o importanță fundamentală în facilitarea integrării ulterioare în școală și viața comunitară prin formarea unor conduite și atitudini, a unor aptitudini și capacități favorabile acestui proces.

Educația incluzivă se referă la integrarea copiilor cu CES în structurile învățământului de masă, mediu care poate oferi un climat favorabil dezvoltării armonioase a acestor copii și o echilibrare a personalității acestora. Integrarea copiilor cu cerințe educative speciale, presupune aplicarea unor strategii de intervenție psihopedagogică destinate prevenirii și corectării comportamentelor indezirabile mediului școlar și social, consolidarea unor atitudini favorabile față de colectivul de preșcolari și cadrele didactice, din partea copilului. În cadrul activităților didactice, se va acorda o atenție deosebită procesului de evaluare care poate sprijini metodele și tehnicile folosite unde, prin acordarea unor anumite recompense (în cazul nostru, valorizarea în fața colegilor sau obținerea unor aprecieri verbale, etc.), pot fi stinse unele comportamente nedorite sau

consolidate anumite comportamente pozitive. În plus, activitatea educativă cu preșcolarii care prezintă tulburări de comportament solicită din partea fiecărui cadru didactic o foarte bună cunoaștere a naturii umane, a strategiilor de cunoaștere a personalității copiilor și o capacitate empatică deosebită necesară înțelegerii și acceptării celor din jur așa cum sunt ei în realitate, cu calitățile și defectele lor.

Copilul cu deficit de atenție și hiperactivitate manifestă comportamente indezirabile în plan social, emoțional. Cadrele didactice trebuie să facă o distincție clară între copiii care manifestă un comportament nepotrivit cauzat de sindromul ADHD și copiii care manifestă comportamente nesănătoase datorate lipsei unui sistem de valori și a respectului față de cei din jur.

Hiperactivitatea specifică preșcolarilor și școlarii mici cu ADHD este cauzată de o serie de deficiențe cerebrale, de faptul că impulsurile și informațiile nu se transmit într-o manieră normală datorită insuficienței secreției neurotransmițătorilor. Copilul hiperactiv este mai energic decât majoritatea copiilor cu dezvoltare normală în momente obișnuite din rutina zilnică: la masă, la somn, în timpul activităților. Cele mai multe probleme ale copilului hiperactiv sunt cauzate de hiperactivitate și impulsivitate. Copiii hiperactivi întâmpină dificultăți în a-și concentra atenția asupra detaliilor sau fac erori prin neglijență. Activitatea lor este dezordonată, lucrează neglijent, fără să se poată organiza. Acești copii prezintă dificultăți în a-și menține atenția asupra unor sarcini sau activități de joc. De cele mai multe ori, nu respectă instrucțiunile primite.

De regulă, copiii hiperactivi evită activitățile care necesită autoexigență, efort mental sau capacități organizatoare. Deprinderile de lucru sunt dezordonate, dezorganizate, iar materialele pierdute, împrăștiate sau mânuite neglijent. În timpul activităților, ei sunt ușor de distrați de stimuli externi și se opresc des din sarcinile primite găsindu-și alte preocupări. Uită ce sarcini sau responsabilități au primit, sunt în continuă mișcare, vorbesc mult, se ridică des în picioare, se răsucesc pe scaun, își răstoarnă farfuria cu mâncare, fac zgomot în timpul activităților. Impulsivitatea se manifestă prin dificultatea de a-și aștepta rândul, de a aștepta să li se adreseze o întrebare în întregime și oferirea unui răspuns înainte de a cunoaște conținutul acesteia.

Copilul cu ADHD necesită ajutor din partea părinților și a cadrelor didactice pentru a-și antrena și crește durata de concentrare a atenției. Un prim pas pentru realizarea acestui obiectiv este acceptarea condiției deosebite a copiilor care suferă de acest sindrom și acordarea de sprijin constant materializat în recompense, laude și aprecieri verbale în fața celorlalți, implicarea în jocuri care îl captează și în același timp îi antrenează atenția și coordonarea.

Aspecte pozitive ale ADHD

Majoritatea descrierilor ADHD se concentrează asupra aspectelor negative și uită să menționeze avantajele ADHD. Aspectele pozitive includ: creativitate, nivel ridicat de energie, intuitivitate, căldură sufletească, atitudine încrezătoare (uneori prea accentuată), atitudine iertătoare (uneori prea accentuată), sensibilitate, capacitate de a-și asuma riscuri (uneori prea mari), flexibilitate, loialitate, simț al umorului dezvoltat.

Pentru obținerea unor rezultate pozitive este esențială crearea unui climat care să-i facă pe toți copiii să se simtă parte a unei comunități ce le oferă sprijin și îi acceptă. Pentru a crea această comunitate, cadrele didactice ar trebui:

- Să dețină strategii de management eficient al grupei și de intuire a unor măsuri de disciplină pozitivă;
- Să organizeze mediul ambient, activitățile de rutină și regulile într-o manieră preventivă;

- Să anticipeze ce anume poate provoca probleme comportamentale și să evite acele aspecte printr-o planificare atentă;
- Să învețe copilul cu ADHD să adopte atitudini și comportamente adecvate și dezirabile și să le întărească atunci când ele se manifestă.

Copiii se simt liberi să se exprime, se simt în siguranță din punct de vedere emoțional și nu se tem să încerce să învețe din propriile greșeli doar într-o grupă care acceptă și tolerează greșelile ca făcând parte din procesul de învățare. Când copiii cu ADHD simt anxietate, aceasta este urmată de obicei de retragere sau agresivitate. Anxietatea, teama și furia, micșorează atenția, concentrarea, stima de sine și măresc nivelul de hiperactivitate al acestor copii. Toți copiii merită să facă parte dintr-o grupă în care sunt acceptați și respectați de ceilalți. Comportamentele și atitudinile cadrului didactic reprezintă un model pentru grupă. Cadrul didactic care manifestă empatie devine un model pentru copii astfel încât, la rândul lor, vor dezvolta aceeași empatie și respect față de colegii lor.

Copiii cu ADHD au nevoie de materiale educaționale structurate, de un mediu educațional structurat, de relații structurate și de o dinamică de grup. Așteptările cadrului didactic, regulile, activitățile de rutină și consecințele:

- Trebuie să fie clare, corect definite și explicate pe înțelesul copilului;
- Regulile se stabilesc împreună cu copiii și vor fi putine la număr pentru a fi ușor de reținut;
- Să fie aplicabile și predictibile;
- Să fie exprimate în enunțuri pozitive;
- Să fie afișate sub forma unor poze sau bannere;
- Să fie repetate frecvent.

Sarcinile de lucru:

- Să fie structurate prin divizarea sarcinilor în fragmente posibil de parcurs;
- Să fie explicate prin oferirea unui model, instrucțiuni, și exemplificări clare.
- Activitățile grupei trebuie să fie structurate astfel încât să cuprindă perioade active și perioade de liniște.
- Copiii trebuie pregătiți din timp cu privire la schimbările care vor apărea în rutina zilnică.

Gradul de severitate al simptomelor ADHD este răspunzător de nivelul de receptivitate sau lipsa acesteia pentru învățare, a copilului. Când gravitatea simptomelor impulsivității, inatenției sau hiperactivității cresc, performanța copilului scade. În aceste situații, cadrele didactice trebuie:

- Să modifice așteptările pe care le au din partea copilului în funcție de severitatea simptomelor ADHD;
- Să adapteze sarcinile de lucru și modul de desfășurare al activităților;
- Să conștientizeze faptul că această afecțiune nu permite copilului să proceseze noi informații, în unele momente;
- Să consolideze și să exerseze pentru a-i fixa cunoștințele anterioare;
- Să pregătească materiale din timp, înainte de a avea nevoie de ele, pentru a le putea oferi copilului când simptomele se agravează;

Idei pentru un management eficient al clasei:

- Cadrul didactic să așeze copiii hiperactivi în apropierea sa.

- Să ofere instrucțiuni clare în legătură cu deplasările permise prin grupă.
- Să evite să-i așeze pe copiii cu ADHD lângă ferestre sau spații aglomerate pentru a minimaliza influența factorilor perturbatori.
- Să se asigure că atunci când salută copiii dimineața, are contact vizual ferm cu aceștia.
- Când vorbește cu copilul îl privește în ochi pentru a întări ceea ce spune, nu în depărtare sau în pământ. Această modalitate de evitare poate fi interpretată ca o cedare.
- Să amenajeze pentru copilul hiperactiv un spațiu liniștit, departe de factori perturbatori ai atenției.
- Să-i așeze pe copiii cu ADHD alături de copiii care pot reprezenta modele pozitive.
- Să stabilească obiective ușor realizabile și măsurabile, care pot fi atinse într-un timp scurt. Să ofere recompense pentru sarcinile îndeplinite.
- Să ceară copiilor să repete instrucțiunile primite pentru a se asigura că aceștia au înțeles ce au de făcut.
- Să stabilească împreună cu copiii regulile grupei, pentru a se asigura că acestea vor fi respectate. Acestea să fie simple și afișate într-un loc vizibil pentru a putea fi consultate de câte ori e nevoie.
- Să-i învețe și să-i ajute pe copiii cu ADHD să-și organizeze timpul alocat pentru lucru, astfel încât să poată finaliza sarcina primită odată cu ceilalți copii

Bibliografie

1. Alois, Gherguț, 2016, Educția incluzivă și pedagogia diversității, Editura Polirom.
2. Alios, Gherguț, 2001, Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale, Editura Polirom.
3. Oprea Crenguta, 2006, Strategii didactice interactive – repere teoretice și practice, Editura Didactică și Pedagogică.